

งานวิจัยและงานเขียนที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น ส่วนมากเป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางด้านการเรียนการสอน ผลงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนโดยตรงมีปรากฏน้อยมาก เช่น การประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยเหล่านั้นปรากฏตรงกันว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นของสภาพการเรียนการสอนนั้น ส่วนหนึ่งมีผลมาจาก ความบกพร่องของหนังสือแบบเรียน อย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยเป็นจำนวนมากที่ค้นพบว่า สัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนก็ดี ปัญหาและอุปสรรคที่ครูตั้งคมศึกษาต้องการความช่วยเหลืออย่างยิ่ง เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการสอนก็ดี จะมีสาเหตุเกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือแบบเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอยู่เสมอ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้คือ

ปี พ.ศ. 2513 คุณฉวี ยนต์เจริญ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทางด้านคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม เนื้อหา ตลอดจนความนิยมของผู้ใช้แบบเรียนนั้น ๆ โดยส่งแบบสอบถามความคิดเห็นไปยังครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 50 คน และนักเรียน 450 คน จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์รวม 20 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบเรียนที่ไ้ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ รูปเล่มกระจัดกระจาย เนื้อหาดี การเรียงลำดับเนื้อเรื่องดี แต่สิ่งที่ยังต้องแก้ไขคือ ควรใช้กระดาษให้ดีขึ้น การเย็บเล่ม

001220

¹คุณฉวี ยนต์เจริญ, "การศึกษาลักษณะและคุณภาพของแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัครสำเนา.)

ให้แข็งแรงทนทาน ตรวจแก้คำผิดให้ถูกต้อง ตัวพิมพ์ไม่ชัดเจน และที่สำคัญคือควรเพิ่มภาพประกอบการเรียน กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัดท้ายบท และบรรณานุกรม ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรจัดซื้อหนังสืออ่านประกอบสำหรับครูจะได้ค้นคว้าเพิ่มเติม ครูควรมีความรู้ในเรื่องหลักเกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน แหล่งวัสดุในการค้นคว้า เพื่อการสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและแก้ปัญหา กรมสามัญศึกษาควรมีการอบรมครูผู้ใช้แบบเรียน พร้อมทั้งติดตามผลการใช้แบบเรียนโดยสม่ำเสมอ

ในปีเดียวกันนี้ อมรา มนัสวานิช¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" เพื่อศึกษาปัญหาและสถานะของครูและนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2 ซึ่งลักษณะและสภาพแวดล้อมแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ยากที่จะสอนวิชานี้ให้บรรลุความมุ่งหมายได้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของครูและนักเรียน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 60 คน และนักเรียน 475 คน ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในเขตภาคการศึกษา 2 จำนวน 18 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่า การสอนสังคมศึกษายังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดครูที่มีคุณวุฒิ ขาดแหล่งวิชาการ ขาดอุปกรณ์การสอน และหนังสืออ่านประกอบ หลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพราะไม่อาจจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือแบบเรียนไม่น่าสนใจ เนื้อหาสั้นเกินไป ทำให้เข้าใจยาก นักเรียนมีความเห็นว่าควรปรับปรุงเรื่องราวให้ทันสมัยอยู่เสมอ ควรมีวิธีการเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย ควรเรียงลำดับเนื้อหาก่อนหลังเพื่อไม่ให้สับสน เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามควรแบ่งหัวข้อ

¹อมรา มนัสวานิช, "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัดสำเนา.)

เป็น สาเหตุ พหุติกรรม และผลของสงคราม เพื่อให้อ่านเข้าใจง่าย และควรมีบทสรุป คำถามและแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน เพิ่มภาพประกอบให้มากขึ้น ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดทำหลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น และปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อรุณี ลพพิจารณ์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์แบบเรียนภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหนังสือแบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวม 15 เล่ม ในด้านการจัดทำรูปเล่ม ความสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้และหลักสูตร โดยการส่งแบบสอบถามไปยังครู 47 คน และนักเรียน 191 คนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวม 16 แห่ง ปรากฏผลว่า แบบเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนได้นั้น ไม่มีเล่มใดดีพร้อมทุกประการ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนของ พ.อ. พูนพล อาสนจินดาควรแก้ไขเรื่องการลำดับเนื้อเรื่องและการแบ่งตอนของเนื้อหาให้รัดกุมยิ่งขึ้นแบบเรียนของนาย ประเสริฐ วิทวารัฐ ควรปรับปรุงด้านคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม แบบเรียนของกรมวิชาการฉบับปรับปรุงใหม่เฉพาะภูมิศาสตร์กายภาพ พ.ศ. 2508 ควรแก้ไขในด้านความสอดคล้องกับหลักสูตร แบบเรียนของกรมวิชาการที่นางสุมนา คำทอง เรียบเรียง ควรปรับปรุงในด้านคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความสอดคล้องกับหลักการเรียนการสอน และจิตวิทยาการเรียนรู้ และของนายสำเนียง ตีระวิชช กับคณะ ควรปรับปรุงด้านคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม และเพิ่มเติมเนื้อหาให้มากขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อรุณี ลพพิจารณ์, "การวิเคราะห์แบบเรียนภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) (อัครสำเนา.)

ปี พ.ศ. 2514 เขาวภา สิงหะพันธ์¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนการช่าง ภาคการศึกษา 1" เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตร สภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อครูและนักเรียน เป็นแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 34 คน และนักเรียน 445 คนในโรงเรียนที่กำหนดไว้ 14 แห่งในเขตภาคการศึกษา 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก ปัญหาสำคัญคือ ขาดอุปกรณ์ แหล่งวิทยากรและหนังสืออ่านประกอบ นักเรียนไม่สนใจเพราะไม่เห็นความสำคัญ ส่วนของแบบเรียน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่า เนื้อหาบางตอนสั้นเกินไป ข้อความบางตอนยากต่อการตีความหมาย ขาดการแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ คือเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่น และควรแนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติมไว้ในหนังสือแบบเรียนด้วย

ในปีเดียวกันนี้ วรณา วงษ์วานิช² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับลักษณะของแบบเรียนสังคมศึกษาที่ใช้สอนอยู่ หลักเกณฑ์ที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการพิจารณาแบบเรียน และลักษณะของแบบเรียนที่ครูต้องการ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาต่าง ๆ ใน

¹เขาวภา สิงหะพันธ์, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนการช่าง ภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัครสำเนา.)

²วรณา วงษ์วานิช, "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดพระนครและธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัครสำเนา.)

หมวดสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 100 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์รวม 36 แห่ง พบว่าครูส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการเป็นหลัก โดยใช้แบบเรียนของเอกชนประกอบ แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยทุกเล่มมีลักษณะการเรียนรู้เรียงเนื้อหาวิชาอยู่ในเกณฑ์ดี การเสนอแบบเรียนและอุปกรณ์การสอนในแบบเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี การจัดรูปเล่มยังไม่ดีนัก ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า การเรียบเรียงเนื้อหาวิชาในแบบเรียนควรลำดับเนื้อหาแต่ละบทให้มีความต่อเนื่องกัน การเสนอแบบเรียนควรมีรายชื่อหนังสืออุเทศ กิจกรรมประกอบ และแทรกความรู้ข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ไว้ด้วย แบบเรียนของกรมวิชาการควรปรับปรุงด้าน ภาพประกอบ แผนที่ รายชื่อหนังสือสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติม การจัดรูปเล่มควรปรับปรุงคุณภาพของปก กระดาษ การจัดรูปภาพ ด้านผู้เรียบเรียงควรประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาวิชา

วัชรรา คลายนาท¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือ เพื่อศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนในโครงการพัฒนามัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 260 คนและครู 60 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า กิจกรรมการสอนที่ครูจัดทำทุกชั่วโมงคือการบรรยายเนื้อหาตามหลักสูตรและแบบเรียน เนื้อหาในแบบเรียน ม.ศ. 1 - 3 ฉะเอียดเกินไป ไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน ชั้นม.ศ. 2 ง่ายเกินไป ส่วนภาษาทุกชั้นยากต่อการทำความเข้าใจ เนื้อหาบางเรื่องน้อยเกินไป ขาดภาพประกอบ แผนภูมิ แผนที่และรายชื่อหนังสืออุเทศ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการสอน เมื่อครูและนักเรียนได้เสนอปัญหาขาดแคลนแบบเรียนและคุณภาพของแบบเรียนกระทรวงศึกษาธิการ จึงควรเร่งปรับปรุงแก้ไขโดยด่วน

¹วัชรรา คลายนาท, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514) (อัครสำเนา.)

ปีพ.ศ. 2515 คำริ เกิดเกตุ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์
 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1" เพื่อศึกษาปัญหาทั่ว ๆ ไปในการเรียนการ
 สอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตภาคการศึกษา 1 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม
 ไปยังผู้บริหาร 10 คน ครูผู้สอนวิชาภูมิศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 34 คน และนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 500 คนในโรงเรียนประจำจังหวัดทั้งชายและหญิง ในภาคการศึกษา
 1 จำนวน 10 โรงเรียน ผลปรากฏว่า ทั้งครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า
 แบบเรียนยังไม่ดีพอ ควรปรับปรุงให้มีรูปภาพและแผนที่มากขึ้นและชัดเจน มีเนื้อหาที่ทันสมัย
 อยู่เสมอ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการ ควรปรับปรุงแบบเรียนใหม่
 ให้ทันสมัย เหตุการณ์อยู่เสมอ

ในปีเดียวกันนี้ ปราณี หัตถ์ฉลาด² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โปรแกรมการเรียน
 การสอนในวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโปรแกรม
 การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและเปรียบเทียบลักษณะการจัด
 โปรแกรมระหว่างโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยัง
 ครูสังคมศึกษา 40 คนในโรงเรียนรัฐบาล 30 แห่ง ปรากฏผลว่า ด้านที่เกี่ยวกับแบบเรียน
 นั้น การเตรียมการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ครูส่วนใหญ่ศึกษาจากหลักสูตรและ
 แบบเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการโดยใช้ชุดเดิมซ้ำกันทุกปี ครูมี
 ประสบการณ์น้อย มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนใช้แบบเรียนชุดอื่นบ้าง นักเรียนในโรงเรียน
 รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ใช้แบบเรียนจำนวนเท่า ๆ กันคือ 1 - 2 เล่ม ผู้วิจัยให้

¹ คำริ เกิดเกตุ, "ปัญหาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขต
 ภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสำเนา.)

² ปราณี หัตถ์ฉลาด, "โปรแกรมการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยม
 ศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อัครสำเนา.)

ข้อเสนอแนะว่าการที่ครูส่วนใหญ่ใช้แบบเรียนของกรมวิชาการ เพราะเห็นว่าปลอดภัยและตรงตามหลักสูตรที่วางไว้ ครูสังคมศึกษาคควรได้ทำการคัดเลือกแบบเรียนเอง โดยสำรวจแบบเรียนสังคมศึกษาที่มีทั้งหมด นำมาเปรียบเทียบก็จะได้เล่มที่ดีที่สุดมาใช้ ซึ่งเหมาะสมกว่าที่ผู้บริหารจะเป็นผู้พิจารณา เพราะครูสังคมศึกษามีประสบการณ์โดยตรง

พรเพ็ญ ชีระกุล¹ ได้ทำการวิจัยในปีเดียวกันเรื่อง "การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกวิทยาศาสตร์ โรงเรียนราษฎร์ในเขตนครหลวง" เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ศึกษาวิธีสอน ลักษณะการใช้อุปกรณ์การสอนและวิธีวัดผลของครู ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 18 คน นักเรียน 150 คนในโรงเรียนราษฎร์ 5 แห่งในเขตนครหลวง ผลการวิจัยปรากฏว่าเหตุที่ครูชอบสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่สัมพันธ์กับวิชาอื่นอย่างกว้างขวาง เหตุที่ไม่ชอบสอนเพราะขาดอุปกรณ์การสอน และถ้ามีก็ใช้ลำบาก วิธีการสอนโดยทั่วไปของครูคือ การอธิบายบทเรียนตามหลักสูตร จากตำราหลาย ๆ เล่ม แล้วให้นักเรียนจดไว้ หนังสืออ่านประกอบที่นักเรียนใช้คือ แบบเรียนสังคมศึกษาเล่มอื่นนอกจากเล่มที่ใช้ประจำ แต่ส่วนงานภาษาไม่รัดกุม ทำให้ตีความหมายได้หลายอย่าง เนื้อหาในแบบเรียนมีมากเกินไป และไม่ตรงกันบางตอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹พรเพ็ญ ชีระกุล, "การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนกวิทยาศาสตร์ โรงเรียนราษฎร์ ในเขตนครหลวง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515) (อ้างสำเนา.)

ปีพ.ศ. 2516 ศักดิ์ศรี ปาณะกุล¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 4 ด้านคือ สารคดีความรู้ สารคดีบันเทิงคดี ลักษณะการจัดทำรูปเล่ม และอุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในแบบเรียน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูประวัติศาสตร์ 58 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง 419 คน ในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล รวม 21 แห่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูและนักเรียนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาในแบบเรียนยังไม่เหมาะสม เนื้อหาบางตอนย่อเกินไปยากแก่การเข้าใจ บางตอนไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และไม่สอดคล้องกับหลักฐานที่ค้นพบใหม่ ๆ การเสนอเนื้อหาไม่ครบถ้วน ภาพประกอบและแผนที่มีน้อย ไม่แนะนำแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่มีบทสรุปท้ายบท ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ครูควรใช้แบบเรียนหลาย ๆ เล่มประกอบการสอน กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตร และเนื้อหาในแบบเรียนให้ทันสมัย ผู้เรียบเรียงและสำนักพิมพ์ควรปรับปรุงคุณภาพของแบบเรียน การจัดทำรูปเล่ม การพิมพ์ การตรวจสอบให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ให้ความคิดเห็นที่เป็นกลาง ผู้บริหารควรจัดหาแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบให้เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, "การประเมินแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) (อัครสำเนา.)

ในปีเดียวกันนี้ สิริวรรณ สุวรรณอาภา¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาสำคัญของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะความเหมาะสมของหลักสูตร แบบเรียน และวิธีสอน โดยส่งแบบสอบถามไปยังครู 57 คน และนักเรียน 480 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์จำนวน 10 แห่งในกรุงเทพมหานคร ปรากฏผลว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยยังไม่เหมาะสม เนื้อหาไม่ละเอียดพอ ไม่เรียงตามลำดับเหตุการณ์ และไม่สอดคล้องกับหลักฐานที่ค้นพบใหม่ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียนให้มีความสัมพันธ์และได้สัดส่วนกับเนื้อหาวิชาและเวลา คำนี้ถึงระดับความรู้ความสามารถและความสนใจของนักเรียน การปรับปรุงเนื้อหา กระทรวงศึกษาธิการอาจขอความร่วมมือจากสถาบันอื่น เช่น สยามสมาคม นอกจากนั้น ควรเผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับคู่มือครู หนังสืออุเทศในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ตลอดจนสิ่งค้นพบใหม่ ๆ เพื่อแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อุปกรณ์การสอน และวิธีสอนแก่ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย

ปีพ.ศ. 2517 หอมหวล มีเกิด² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอน

¹ สิริวรรณ สุวรรณอาภา, "ปัญหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516) (อัครสำเนา.)

² หอมหวล มีเกิด, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517) (อัครสำเนา.)

ปลาย โดยพิจารณาคุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความสอดคล้องของแบบเรียนกับ
 หลักสูตร ความยาก-ง่ายของเนื้อหา ปริมาณของเนื้อหาและความสอดคล้องของเนื้อหา
 กับสภาพสังคม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย 32 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 240 คน ในโรงเรียนรัฐบาล
 โรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนอาชีวศึกษา รวม 20 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 พบว่า แบบเรียนที่ครูและนักเรียนใช้คือแบบเรียนของกรมวิชาการ ครูและนักเรียนมีความ
 คิดเห็นสอดคล้องกันว่า แบบเรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะของแบบเรียน
 ที่ต้องการคือ มีภาพประกอบ สรุบท้ายบท แบบฝึกหัด กิจกรรมเสนอแนะ และภาคผนวก
 ปกหนังสือควรมีลักษณะดึงดูดความสนใจ การใช้ภาษาที่รัดกุมชัดเจน ควรเพิ่มเติมราย
 ละเอียดของบางเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ในปีเดียวกัน สุวีพันธุ์ เกียนวัฒนา¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 กับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดย
 พิจารณาถึง คุณภาพในการจัดทำรูปเล่ม ความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องของแบบ
 เรียนกับหลักการเรียนการสอนและจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 42 คน
 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 270 คน ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์รวม
 15 แห่ง ในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูและนักเรียนใช้หนังสือแบบเรียนของ
 กรมวิชาการ ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เนื้อหาวิชาและการเรียงลำดับ
 หัวข้อตรงตามหลักสูตรและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย
 พอสมควร แต่หลักสูตรไม่สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียน เนื้อหาบางตอน

¹สุวีพันธุ์ เกียนวัฒนา, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย
 ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517) (อัดสำเนา.)

ผิดไปจากข้อเท็จจริง บางตอนย่อเกินไป และไม่ทันสมัย คุณภาพในการจัดทำรูปเล่มอยู่ในระดับที่ควรแก้ไข นอกจากนี้ควรมีภาพประกอบให้มากขึ้น และจัดให้มีบทสรุป กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด หนังสืออุเทศ เชิงอรรถ วรรชนี ภาคผนวก อภิธานศัพท์ และบรรณานุกรม

งานวิจัยของนักการศึกษาในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้คือ

ปีค.ศ. 1968 Donald Leon Bechtel¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of Selected Civic Attitudes in High School American History, Geography, and Civic Textbooks, 1885 - 1914" เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองซึ่งปรากฏในแบบเรียน ประวัติศาสตร์อเมริกัน ภูมิศาสตร์และหน้าที่พลเมืองที่พิมพ์ระหว่างปี 1885 - 1914 ผู้วิจัยนำแบบเรียนที่คณะกรรมการการศึกษาของแต่ละรัฐ อนุมัติให้ใช้ในโรงเรียนมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาในด้านต่าง ๆ คือ ความรู้สึกชาตินิยม ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมและคำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง แบบเรียนที่นำมาวิเคราะห์เป็นแบบเรียนประวัติศาสตร์ 37 เล่ม ภูมิศาสตร์ 29 เล่ม วิชาการปกครอง 17 เล่ม และวิชาหน้าที่พลเมือง 37 เล่ม ผลการวิจัยปรากฏว่า ความรู้สึกชาตินิยมปรากฏในหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์มากกว่าเรื่องอื่น แบบเรียนหน้าที่พลเมืองให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองและความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างน้อย ส่วนแบบเรียนภูมิศาสตร์ไม่มีทัศนคติของความเป็นพลเมืองเลย

¹Donald Leon Bechtel, "An Analysis of Selected Civic Attitudes in High School American History, Geography, and Civic Textbooks, 1885 - 1914," Dissertation Abstracts International Vol. 9, No. 9, 9-10 (March - April 1969): 2972 - 2973 A.

ปีค.ศ. 1970 David Allen Welton¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Skill Development Exercises Found in Social Studies Textbooks and in Student Materials of "New" Social Studies Programs for Grade Four, Five, and Six" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการทำแบบฝึกหัดในแบบเรียนสังคมศึกษากับการทำแบบฝึกหัดในโปรแกรมสังคมศึกษาแนวใหม่ ต้องอาศัยทักษะที่แตกต่างกันหรือไม่ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า แบบฝึกหัดในแบบเรียนสังคมศึกษาและแบบฝึกหัดในโปรแกรมสังคมศึกษาแนวใหม่ ไม่มีความแตกต่างกัน ตัวอย่างประชากรของการวิจัยคือ นักเรียนเกรด 4, 5 และ 6 โดยแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งทำแบบฝึกหัดในหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา อีกกลุ่มหนึ่งทำแบบฝึกหัดในโปรแกรมสังคมศึกษาแนวใหม่ ผลปรากฏว่า การทำแบบฝึกหัดในโปรแกรมสังคมศึกษาแนวใหม่ต้องการทักษะหลายด้าน คือ ด้านความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ในระดับที่สูงกว่าการทำแบบฝึกหัดในแบบเรียนสังคมศึกษาและหลักสูตรสังคมศึกษาแนวใหม่ มีส่วนประกอบ 2 ด้านคือ ส่วนประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive Component) และ ส่วนประกอบด้านวิธีดำเนินการ (Procedural Component)

ปีค.ศ. 1970 Loren J. Thompson² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Usefulness of the Schwab Model to Identify a Structure of Knowledge

¹David Allen Welton, An Analysis of the Skill Development Exercises Found in Social Studies Textbooks and in Student Materials of "New" Social Studies Programs for Grade Four, Five, and Six," Dissertation Abstracts International, Vol. 31, No.8 (February 1971): 3795 - A.

²Loren J. Thompson, "The Usefulness of the Schwab Model to Identify a Structure of Knowledge in Selected American History Textbooks," Dissertation Abstracts International Vol.32, No. 1 (July 1971): 315 - A.

"In Selected American History Textbooks" มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการวิเคราะห์แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์อเมริกัน โดยใช้ Schwab Model เป็นเครื่องมือในการวิจัย ปรากฏผลว่า ผู้แต่งแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์อเมริกันส่วนมาก ยังเสนอเนื้อหาแบบบรรยาย ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้แต่งแบบเรียนควรใช้หลัก Structure of Knowledge โดยจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก การจัดเนื้อหาให้เหมาะสมโดยจัดให้เรียนหลักเกณฑ์ที่สำคัญเป็นพื้นฐานและควรแทรกแนวคิดแบบสืบสอบ (Inquiry) และการวิเคราะห์ไว้ในแบบเรียน

ปีค.ศ. 1970 Jewel May Baldock¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Extent to Which Selected Social Science Concepts Are Included in Intermediate Grade Social Studies Textbooks" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และศึกษาแนวคิดของหมวดวิชาสังคมศาสตร์ ซึ่งปรากฏในแบบเรียนสังคมศึกษา พบว่า แนวคิดของหมวดวิชาสังคมศาสตร์สอดแทรกในแบบเรียนสังคมศึกษาทั้ง 3 ระดับ เป็นแนวคิดในสาขาวิชาภูมิศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ แนวคิดในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และสังคมวิทยา ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูควรได้รับการอบรมและมีโอกาสศึกษางานในสาขาเหล่านี้ เพื่อให้มีความรู้เพียงพอที่จะถ่ายทอดแก่นักเรียน ผู้แต่งแบบเรียนควรแทรกแนวคิดหมวดสังคมศาสตร์ไว้ในแบบเรียนสังคมศึกษา ควรจัดทำคู่มือครู ตลอดจนสร้างเกณฑ์เพื่อตรวจสอบแบบเรียนแต่ละเล่มว่ายังขาดการให้แนวคิดในสาขาวิชาใด

¹Jewel May Baldock, "A Study of the Extent to Which Selected Social Science Concepts Are Included in Intermediate Grade Social Studies Textbooks," Dissertation Abstracts International Vol.31, No.11 (May 1971): 5668 - A.

ปี ค.ศ. 1971 John Strother Gaines¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Treatment of Mexican - American History in Contemporary American High School Textbooks" เพื่อศึกษาความเที่ยงตรง (Validity) ของเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องชาวเม็กซิกัน - อเมริกัน (Mexican - American) ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาวสเปนและอังกฤษ ผลการวิจัยปรากฏว่า เนื้อหาในแบบเรียนมีความลำเอียงไม่เป็นกลาง ผู้แต่งมีอคติต่อชาวสเปนและเม็กซิกัน แต่ยกย่องพวกอินเดียนเกินควร นอกจากนี้ เนื้อหาบางตอนขาดรายละเอียดและถูกต้องทั้งคือ เรื่องการอพยพของชาวเม็กซิกัน เรื่องของชนกลุ่มน้อยที่มีเชื้อสายเม็กซิกัน - อเมริกัน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยให้มากขึ้น และถูกต้องสมบูรณ์

ปี ค.ศ. 1971(Leonardo D. Dela Cruz² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Analysis of Philippines Social Studies Textbooks" เพื่อวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของฟิลิปปินส์ เกี่ยวกับสังคมศึกษาแนวใหม่ (New Social Studies) คือความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในสายสังคมศาสตร์ มโนทัศน์และการนำไปใช้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลกอย่างกว้าง คำถามที่ส่งเสริมความคิดและปัญหาสังคม ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาของ William Praisley ปรากฏผลว่าหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาของฟิลิปปินส์ ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชาในสายสังคมศาสตร์ ไม่เน้นปัญหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลก ไม่เน้นมโนทัศน์

¹John Strother Gaines, "The Treatment of Mexican-American History in Contemporary American High School Textbooks," Dissertation Abstracts International Vol. 32, No.8 (February 1972): 4240-A.

²Leonardo D. Dela Cruz, "Analysis of Philippines Social Studies Textbooks," Dissertation Abstracts International Vol.32 No. 2 (August 1971): 665 - A.

ด้านอื่นนอกจากความเป็นฟิลิปปินส์ (Philippinism) ชาติความรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น และกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศน้อยมาก ในแบบเรียนมีคำถามประมาณ 84% แต่ส่งเสริมการท่องจำมากกว่าส่งเสริมด้านความคิดแก่นักเรียน

ปีค.ศ. 1972 Kenneth Reuben Durham¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Survey of All American History Textbooks Adopted for the Public High Schools of Texas from 1919 to 1970" เพื่อศึกษาพัฒนาการของแบบเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ที่พิมพ์ตั้งแต่ค.ศ. 1919 ถึง 1970 จำนวน 52 เล่ม ในด้านการใช้คำบรรยาย การใช้ภาพประกอบเนื้อหาวิชา วิธีการเขียนและคำนำ พบว่า การใช้คำบรรยายเนื้อหาวิชา มีแนวโน้มที่จะแสดงหลักฐานที่เป็นแหล่งปฐมภูมิมากขึ้น แบบเรียนที่พิมพ์ในระยะหลังนี้มีจำนวนภาพโดยเฉลี่ยต่อเล่มลดน้อยลง แต่ใช้ภาพสีมากขึ้น เนื้อหาวิชาบางเรื่องเพิ่มมากขึ้น เช่น สันติภาพของโลก นิโกรอิสระ (The free Negro) และมีบางเรื่องที่ถูกตัดออกเช่น การปกครองแบบอาณานิคม สงครามและการป้องกันประเทศ แบบเรียนที่พิมพ์ตั้งแต่ปีค.ศ. 1967 เป็นต้นมา มีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพิ่มเนื้อหาวิชาใหม่ ๆ และเน้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดมากกว่าการท่องจำ แบบเรียน 6 เล่มสุดท้ายนี้ไม่มีคำนำ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์อเมริกันในระดับมัธยมศึกษาควรมีการเรียบเรียงเนื้อหาที่ถูกต้อง มีหลักฐานปฐมภูมิประกอบการเขียน มีแผนที่และภาพประกอบพร้อมทั้งคำบรรยายที่ถูกต้อง

¹Kenneth Reuben Durham, "A Survey of All American History Textbooks Adopted for the Public High School of Texas From 1919 to 1970," Dissertation Abstracts International Vol. 32, No. 7 (January 1972): 3737 - A.

ปีค.ศ. 1972 Masamitsu Tamashiro¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An

1 **Analysis of the Treatment of Selected Aspects of United States-**

Japan Relations from 1905 to 1960 as Found in High School History

Textbook of Both Nations" มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบ

การใช้จำนวนภาษาของผู้แต่ง แบบเรียนประวัติศาสตร์ (2) วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นในแบบเรียนประวัติศาสตร์

ของทั้งสองประเทศ ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ของอเมริกาเป็นขนาด

ใหญ่กว่าของญี่ปุ่นถึง 4 เท่า แต่ปริมาณหน้ากระดาษที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 2

ประเทศมีจำนวนใกล้เคียงกัน วิธีการเสนอเนื้อหานั้นผู้แต่งมีอคติเรื่องเชื้อชาติ โดยเฉพาะ

เนื้อหาที่กล่าวถึงสงครามแปซิฟิก ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยครั้งก่อน ๆ ที่

พบว่า ผู้แต่งแบบเรียนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น มิได้แสดงทัศน

ที่เป็นกลาง

ปีค.ศ. 1973 Ronald James Roger² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An

Analysis of Instructional Questions in Social Studies Textbooks

Prepared for Use in Grade Four, Five, and Six" มีความมุ่งหมายเพื่อ

¹Masamitsu Tamashiro. "An Analysis of the Treatment of Selected Aspects of United States - Japan Relations from 1905 to 1960 as Found in High School History Textbook of Both Nations" Dissertation Abstracts International. Vol.33. N o. 4 (October 1972) 1972) :1476 - A.

²Ronald James Roger. "An Analysis of Instructional Questiona in Social Studies Textbooks Prepared for Use in Grade Four, Five, and Six." Dissertation Abstracts International. Vol.31, No. 4 (October 1973): 1776 - 7 - A.

วิเคราะห์คำถามที่มีในแบบเรียนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาในด้านการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์. โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์แบบ Taxonomy of Education Objective : Cognitive Domain ของ Bloom ผลปรากฏว่า คำถามส่วนใหญ่ร้อยละ 41 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเข้าใจร้อยละ 36 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ร้อยละ 10 ให้วิเคราะห์ร้อยละ 8 ให้ประเมินผลร้อยละ 3 ให้สังเคราะห์ และร้อยละ 25 ให้นำไปใช้สรุปแล้วคำถามส่วนใหญ่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับต่ำ ข้อเท็จจริงในเนื้อหาของแบบเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับข้อค้นพบและหลักฐาน ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เรียบเรียงแบบเรียน ควรตั้งคำถามที่ส่งเสริมความรู้และสติปัญญาในระดับสูงให้มาก และเน้นการประยุกต์เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของวิชานั้น ๆ

นักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เห็นความสำคัญของแบบเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง อาทิเช่น

ก. สวัสดิพิพาณิชย์¹ ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบเรียนที่ดี ที่มีคุณค่าในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการเรียนการสอนไว้ดังนี้คือ

1. แบบเรียนจะต้องถูกต้องเที่ยงตรง เช่น ข้อเท็จจริงถูกต้อง ใช้สำนวนภาษาที่ถูกต้อง ตัวสะกดถูกต้อง การแบ่งวรรคตอน การย่อหน้า ให้ข้อเท็จจริงที่เป็นกลาง
2. ความยากง่ายของภาษา แบบเรียนของเด็กเล็กต้องเป็นภาษาง่าย ๆ ที่เด็กใช้เป็นประจำ ประโยคสั้น ๆ เข้าใจง่าย
3. การจัดรูปเล่ม แบบเรียนต้องแบ่งออกเป็นบท ๆ แต่ละบทแบ่งให้ความรู้เป็นตอน ๆ ความยาวของแต่ละตอนควรได้สัดส่วนกับการสอนของครู การจัดหน้าหนังสือต้องพิถีพิถันทั้งการจัดย่อหน้า ช่องว่าง ตัวพิมพ์ที่ชัดเจน ปกนอกควรให้ดูสวยงาม ปกในต้องบอกเรื่องราวที่สำคัญให้ครบถ้วน สารบัญและค่านำ วางรูปให้ดูที่

¹ กอ สวัสดิพิพาณิชย์, "ผลการวิจัยเขว่าไว้อย่างไร" ศูนย์ศึกษา. หน้า 33-34.

4. ภาพประกอบ ต้องชัดเจนสวยงาม ถ้าเป็นภาพสี ควรตรงกับความเป็นจริง ควรจัดพิมพ์ภาพประกอบให้ถูกที่ ขนาดของภาพมีขนาดเหมาะสมกับหน้ากระดาษ แผนภาพ และแผนที่ควรทราวจำให้ถูกต้อง

5. ความมั่นคง แข็งแรง ควรใช้กระดาษที่ดี และเย็บเล่มให้มั่นคงแข็งแรงเป็นพิเศษ

พิเศษ

6. ราคาถูก

7. ให้ความรู้ที่ทันสมัย ควรได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

รัญจวน อินทรกำแหง¹ ให้นแนววิธีการเลือกตำราโดยให้พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

คือ

1. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน
2. ปีที่พิมพ์ ควรเลือกหนังสือที่พิมพ์ครั้งล่าสุด
3. คำนำ จะช่วยบอกสาระสำคัญและวิธีการอ่านหนังสือ
4. สารบัญ แสดงลำดับตอนเนื้อหาที่สำคัญช่วยผู้อ่านให้มองเห็นภาพพจน์ของการลำดับเรื่อง ประหยัดเวลาในการเลือกอ่าน
5. ตัวเรื่อง ตรวจสอบความต่อเนื่องของเนื้อเรื่อง
6. บรรณานุกรม ช่วยในการค้นคว้าต่อไป
7. คัดชี ให้ความสะดวกในการค้น
8. อภิธานศัพท์ ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำยากและคำศัพท์เฉพาะ
9. ภาคผนวก เพิ่มเติมช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้กว้างขวางขึ้น

¹รัญจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือและโสตทัศนวัสดุ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2515), หน้า 34.

สิรินทร์ ช่วงโชติ และอรสาณุมารี ปุกหุต¹ กล่าวถึงแบบเรียนที่ดีไว้ดังนี้คือ

1. มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร และประมวลการสอนของชั้นและวิชาที่กำหนด
2. มีความถูกต้องเที่ยงตรงในเรื่อง ข้อเท็จจริง ตัวสะกด การแบ่งวรรคตอน และการย่อหน้า การใช้ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และผู้แต่งแสดงทัศนะที่เป็นกลาง
3. ให้สาระด้านความรู้และสติปัญญา
4. เนื้อหาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ภาษาที่ใช้ชวนอ่านและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
6. ภาพประกอบชัดเจนสวยงาม
7. การจัดรูปเล่มเหมาะสม
8. มีเครื่องประกอบต่าง ๆ สารบัญ เชิงอรรถ อภิธานศัพท์ แผนที่และแผนภูมิ

ซี. พี. ฮิล (C. P. Hill)² แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของแบบเรียนที่ดีไว้ว่า หนังสือแบบเรียนควรสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับใช้ในโรงเรียน คึงดูความสนใจของนักเรียน เช่น ปก กระดาษที่ใช้พิมพ์ การจัดเข้าเล่ม รูปภาพ สีที่สวยงาม ภาพควรเลือกแต่รูปภาพที่ดี ชัดเจน มีคำอธิบาย แผนที่ควรมีสถานที่ ที่กล่าวถึง แต่ไม่ต้องละเอียดมากจนเกินไป มีสารบัญเรื่อง อักษรอนุกรมแจ้งรายละเอียดตามลำดับอักษร เพราะแบบเรียนเป็นหนังสืออ้างอิงเล่มแรกของเด็ก

¹สิรินทร์ ช่วงโชติ และอรสาณุมารี ปุกหุต, "แนวทางในการพิจารณาแบบเรียน" เอกสารสัมมนาเพื่อส่งเสริมการขาย ณ ห้องสมุดฝ่ายวิชาการ ห้างฯ ไทยวัฒนาพานิช, 2512.

²ซี. พี. ฮิล, คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์ แปลโดยสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา พระสุเมรุ, 2514 หน้า 35-36.

Edgar Bruce Wesley¹ ได้สรุปลักษณะของแบบเรียนที่ชื่อว่า

1. เนื้อเรื่อง คำอธิบาย รูปภาพ กิจกรรม แบบฝึกหัด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชานั้น

2. ได้มาตรฐานตรงตามหลักทางด้านวิชาการ

3. ภาษาที่ใช้เหมาะกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน จักรเย็บของเนื้อเรื่องให้เป็นไปตามเหตุการณ์ เนื้อหาวิชาแบ่งออกเป็นหน่วยและเหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันสมควร

4. ทำท่ายให้เด็กเกิดความสนใจ

5. มีความชัดเจนทางด้านเนื้อหา มีการเรียงลำดับเนื้อเรื่องจากง่ายไปหายาก

6. มีอุปกรณ์หรือสิ่งที่จะช่วยการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น เช่นรูปภาพ

Fraser และ West² ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกและประเมินค่าของหนังสือแบบเรียนสังคมศึกษาไว้ดังนี้คือ

1. เนื้อหาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละวิชา การเรียบเรียงเนื้อหาในสารบัญต้องเรียงลำดับหัวข้อให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกันไป

2. ความถูกต้องของเนื้อหา โดยพิจารณาจากคุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้แต่ง การเสนอข้อเท็จจริง การอธิบายศัพท์ การเสนอเนื้อหาอย่างเป็นกลาง

3. เนื้อหาทันสมัย โดยพิจารณาจากหนังสือที่พิมพ์ใหม่ ซึ่งปรับปรุงแก้ไขแล้ว

4. ความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก พิจารณาจากความยากง่ายของเนื้อหา การยกตัวอย่างและการเสนอแนะกิจกรรม

¹Edgar Bruce Wesley and Stanley P. Wrenski, Teaching Social Studies in High Schools, 5th ed. (Boston: D.C. Heath and Company, 1964), p. 237.

²Dorothy Melure Fraser and Edith West, "Textbooks" Social Studies in Secondary School (New York: The Ronald Press Company, 1961), pp. 299 - 310.

5. การเรียบเรียงเนื้อหาและความสมบูรณ์ของเนื้อหา ผู้เรียบเรียงได้ทำอย่างมีหลักเกณฑ์เหตุผล เน้นแนวคิดที่สำคัญอย่างชัดเจนหรือไม่

6. วิธีการเขียน ใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม เลี่ยงการใช้ประโยคยาก ๆ ใช้ภาษารัดกุม

7. เครื่องช่วยสอน มีประสิทธิภาพที่กระตุ้นครูและนักเรียน เช่น ภาพประกอบ กิจกรรม แบบฝึกหัด คณิต บรรณานุกรม ฯลฯ รวมทั้งการเสนอแนะให้ค้นคว้าเพิ่มเติม

Byron G. Massialas¹ ให้ข้อคิดในการเลือกแบบเรียน โดยตอบปัญหาตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

1. พิจารณาวิธีเขียนของผู้เขียนว่าตรงกับวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนวางไว้เพียงใด

2. ผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาถูกต้องชัดเจนเพียงใด ใช้กฎเกณฑ์หรือหลักสำคัญอย่างไร หรือเขียนแบบบรรยาย

3. ผู้เขียนได้เขียนเนื้อหาชนิดที่เปิดโอกาสให้นักเรียน สำหรับถาม สังเกต หรือแสดงออกเพียงใด

4. ผู้เขียนได้เขียนโดยใช้วิธีแบบวิทยาศาสตร์ มาก-น้อย เพียงใด

5. ผู้เขียนเสนอเนื้อหาโดยคำนึงถึงระดับอายุของผู้เรียนหรือไม่ การใช้ภาษาขาง่ายเพียงใด

6. การเขียนเรียงลำดับเนื้อเรื่องถูกต้องและสัมพันธ์กันหรือไม่ ข้อความที่เขียนไม่ขัดแย้งกัน เป็นเหตุเป็นผลกัน

7. ผู้เขียนบอกบรรณานุกรมสำหรับค้นคว้าไว้ในแบบเรียนหรือไม่ ตลอดจนแหล่งที่จะค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง สถิติ แผนที่ หรือไม่

¹Byron G. Massialas, "Selecting a Social Studies Textbooks," Crucial Issues in the Teaching of Social Studies (London: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., 1964), pp. 202 - 204.

8. ผู้เขียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอื่น ๆ มาก่อนหรือไม่
9. ผู้เขียนเลี้ยงคำถามที่มีความสำคัญหรือไม่ ผู้เขียนได้เขียนเรื่องที่เป็นปัญหาตอบยาก เช่น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกร ฯลฯ ไว้อย่างไร
10. การเขียนนั้น ผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่งหรือแหล่งเดียว
11. ผู้เขียนเตรียมหนังสือคู่มือสำหรับครูหรือไม่ คู่มือนั้นช่วยให้เข้าใจแบบเรียนที่เขียนมาก-น้อยเพียงใด บอกบรรณานุกรม และแบบทดสอบแก่ครูหรือไม่

Samuel Brodbelt¹ เสนอแนะเกณฑ์การเลือกแบบเรียนสังคมศึกษาตามวิธีคณิตศาสตร์เป็นหลักใหญ่ 5 ประการคือ

1. พื้นฐานรายละเอียดทั่วไป ได้แก่ ผู้แต่งต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนและเขียนหนังสือ ปีที่พิมพ์ หนังสือต้องทันสมัย และราคาเหมาะสม
2. เนื้อหาของหนังสือมีความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหาทุกสาขาในหมวดสังคมศาสตร์ เรียบเรียงเนื้อหาต่อเนื่องกัน มีการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยเสมอ มีวิธีการเขียนที่น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านคำศัพท์ แทรกปัญหาโต้แย้ง (Controversial issue) ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
3. พัฒนาการทางด้านความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ เนื้อหาช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านอย่างเพียงพอ แบบเรียนมีคำถามกระตุ้นให้คิด เสนอแนะกิจกรรมและการค้นคว้าเพิ่มเติม
4. ความน่าอ่านของหนังสือ ให้ข้อคิดที่สมเหตุผล ตัวอักษรขนาดพอเหมาะ ตัวพิมพ์ชัดเจน ของไฟมีจังหวะให้อ่านได้สะดวก ใช้กระดาษคุณภาพดี

¹Samuel Brodbelt, "Using Mathematical Criteria for Selecting Social Studies Textbooks," The Clearing House Vol. 46 (April 1972) p. 487 -492.

5. เครื่องช่วยประกอบการสอน มี แผนที่ แผนภูมิ แผนผัง ภาพประกอบ
บทนำ สารบัญ ครอบขี้ ภาคผนวก อภิธานศัพท์ เชิงอรรถ บทสรุป บรรณานุกรม ตัวอย่าง
ข้อสอบ ตัวอย่างโครงการ กิจกรรม และหนังสือคู่มือครู

จะสังเกตได้ว่า หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกแบบเรียนที่คั้นั้น มีลักษณะ
คล้ายกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การพิจารณาหนังสือแบบเรียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ
คือ ลักษณะภายนอก และคุณค่าทางค่านวิชาการ ผู้วิจัยได้ใช้หลักในการประเมินคุณค่า
ของหนังสือแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษา
วรรณคดีที่เกี่ยวข้องดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย